

05

A

2394

N

Ex Practicâ Philosophiâ

de

Magnanimitate, Modestiâ

& Mansuetudine,

Duce Deo & Preside

M. MICHAELE WENDELERO,

Facult. Philos. Adjuncto,

Johannes Cadener Pirnensis

publicè disputabit

ad diem 12. Januarij horis matutinis

in Auditorio minori.

WITTEBERGÆ,

Typis Johannis Röhneri Acad. Typogr.

Anno M DC XXXIX.

0

Disputo

Magistrum Michaelis

452 A 50

Typographus Johann Baptist Typog
Anno M DC XXIX

Continuatio.

Virtutes, quibus nos honeste erga alios gerere debemus, requirunt objectum externum, quod secatur in res externas & conversationem. Externa res distribuuntur in sumtus & honores. Circa sumtus occupatas virtutes expedivimus, quibus succedunt legitima bonorum directrices, ex quibus magnos Magnanimitas, mediocres Modestia regit. In conversatione respicitur vel familiaritas vel actio ipsa. In familiaritate habetur vel serium, vel verum, vel jocosum. Hinc Homiliticae oriuntur virtutes. Actio est vel nostra erga alios, quam Justitia, vel aliorum erga nos, quam Mansuetudo rite conformat. Homiliticas & Justitiam fuimus contemplati. Superest Mansuetudo. Tria ergo totius exercitij membra, quorum primum explicat Magnanimitatem, secundum Modestiam, tertiumque Mansuetudinem ordine consueto.

Membri Primi

Præcepta.

1. Magnanimitas est virtus moralis, quæ servat mediocritatem circa dignitates majores.
2. Ejus extrema sunt Inflatio & Pusillanimitas.
3. Inflatio est vitium morale, quod in excessu peccat circa dignitates majores.
4. Pusillanimitas est vitium morale, quod in defectu peccat circa dignitates majores.

Explicationes.

1. S. Magnanimitas apud Latinos nomen acquirit à magno animo, quia ad hanc virtutem maximè requiritur. Magnus autem animus est is, qui ad magna adspirat, & ea sola cogitat. Cum

verò præter virtutem in rebus humanis nihil sit verè magnum, etiam magnus animus soli virtuti velificatur.

2. §. Acceptio hujus est gemina: *generalis & specialis*. Generaliter sumitur pro quâcunque virtute circa magna, difficilia & ardua versante. Specialiter pro illâ virtute, quæ circa magnos honores occupata est.

3. §. Objectum ejus duplex: *Generale & Speciale*. Generale est quodvis magnum in rebus & actionibus humanis, quo quis dignum se existimare potest. Probat id Etymologia, magnanimitatis descriptio, & tandem Magnanimitatis extrema, quæ à medio in magnis rebus gerendis abscedunt.

§. 4. Speciale objectum est *magnus honor*. Hoc stabiliunt sequentia duo argumenta: Omnis virtus, quæ versatur circa magna, etiam circa ea, quæ magis existunt perfecta. Nam virtutis proprium est contendere ad summum gradum. Magnanimitas est virtus, quæ versatur circa magna. E. Ulterius: Qui quid versatur circa maxima, versabitur circa unum aliquod bonum, quod inter cetera est maximum. Ratio, quia omnia, quæ ad summum pervenerunt gradum, non multitudinem, sed unum tantum summum in unoquoque genere agnoscunt. Porro cum magnanimus se dignum judicet uno aliquo maximo bono, quale est dignitas, illud est extra magnanimum, adeoque externum. Dignitas enim, quæ est alicujus rei dignitas, est in numero relatorum: relativa autem referuntur ad aliquod externum, non internum. Hoc enim est instar fundamenti, cujus terminus foras est quaerendus. Tandem: Omnis qui dignus maximo uno bono externo, dignus est honore. Honor enim inter externa bona est bonum maximum. Patet hoc, quia honor præcipuè Deo debetur, & qui in hoc mundo vires Dei gerunt, Magistratui, senioribus, parentibus &c.: Deinde quia est præmium virtutis. Magnanimus est dignus, ut fuit probatum, maximo uno & externo bono. E. si hoc, etiam magnus honor est proprium hujus virtutis objectum. Quod demonstrandum nobis incumbebat.

§. 5. Magnanimitatis objectum esse honorem magnum, adprobant extrema, quæ huic virtuti opponuntur. Hæc autem versantur circa honorem, ut mox videbimus. E. etiam virtus ipsa.

Major

huius generale

Major patet, quia semper unum idemque est objectum virtutis atque extremorum.

6. §. Circa objectum speciale considerandi veniunt actus & modi. Actus sunt appetitio, acceptio, conservatio & perfructio. Modi in his quatuor actibus notandi considerantur respectu vel honoris, vel fortunæ, vel virtutum, vel denique conversationis in communi vitæ.

7. §. Primò respectu honoris magnanimus magnis quidem gaudet honoribus, sed secundum honestatis præscriptum. Appetitit non cupidè, non anxie, sed moderatè, sed jure quodam ad illustranda animi bona: præsertim, bono publico & præsentè rerum statu permittens. Deinde non quosvis arripit, sed magnos & veros à bonis viris & in magnâ autoritate constitutis delatos. Nam ea solum jucunda laus est, quæ ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt.

8. §. Respectu utriusque fortunæ servat constantiam ita, ut in rebus secundis non insolecat, nec in adversis frangatur, sed utrobique auream observet mediocritatem.

9. §. Respectu virtutum in omnibus actionibus magnum ostendit animum. Circa fortitudinem ita est occupatus, ut non sit φιλοκινδυνος, neque μικροκινδυνος, sed μεγαλοκινδυνος. Adit pericula talia, in quibus animi sui magnitudinem & fortitudinem cum honore & laude Reipublicæque utilitate declarare potest. Voluptatibus honestis moderatè utitur: In beneficiis conferendis est promptus: In accipiendis tardus & verecundus. Dare enim præstantius, quàm accipere: & qui accipit beneficium, danis quasi fit debitor. Quod ipsum magnanimus averfatur, quia semper cupit excellere & superior esse. In remunerando majori mensurâ reddit, quàm accipit. Nam sic alteri n sibi novo obligat beneficio. Acceptorum beneficiorum obliviscitur, vel quòd statim illa compenfer, vel quòd hæc commemoratio sit quasi exprobratio accepti beneficii. E contrario beneficiorum, quæ alius exhibuit, semper recordatur; hæc enim recordatio insignem ipsi affert oblectationem. In perendo, excepto evidente necessitatis casu, nemini molestiam exhibet, cum hoc sit supplicis. Supplicem autem firræ cum magnanimo pugnat.

ly. Sp.

10. §. In Mansuetudine injurias, quibus afficitur, despicit, neque vindictæ cupidus, sed facillimè delinquentibus ignoscit. Hoc enim est magni animi proprium, placidum esse tranquillumque. In Justitiâ sedulò cavet, ne ob bona fortunæ cuiquam faciat injuriam. In veracitate mavult esse, quàm videri bonus. Ideò & in verbis & in actionibus magis spectat veritatem, quàm aliorum opiniones. Et sic non est εἶρων h. e. dissimulator, neque κολακεύλικος, h. e. adulator, sed παρρησιαστικός. In amicitia colenda est Φανερόφιλος. Quem amat vel odit, id apertè & verbis & factis testatur, non metuens aliorum offensiones, quia scit, se habere sui amoris vel odii justas causas.

11. §. In familiaribus congressibus habet rationem personarum, cum quibus conversatur. Claris clarum se ostentat ob virtutem, quæ sola homini claritatem conciliat: Infirmis modestum, ne videatur eos contemnere: mediis ita, quòd his non sit inferior, sed æqualis. Loca honorata frequentat, ut illis suâ præsentia aliquem afferat honorem. Nam secundum Tullium, *non domo dominus, sed dominus domo honestanda est.* Loca, in quibus alii primas obtinent, non adit, ne plus, quàm decet, sese submittere cogatur: In administrandis negotiis diligenter omnia, priusquam tractet, attendit, alienis se se non immiscet, obscura in differenter non aggreditur, sed res magnas, ex quibus laus promanat. Nam sæpè nimia festinatio magis impedit, quàm ut promoveat: Indicium est πολυπράγμων, pati, sibi imponi quævis negotia: Stultitiæ signum, majores res suscipere, quàm vires possunt ferre.

12. §. In familiaribus colloquiis de aliis parum loquitur; hoc enim est imperitorum. Multò minus curat, num alii bene vel malè agant, sed tantùm in hoc unicè, ut sua negotia instituat, ne contra honestatem delinquat. Itaque laudare, obrectare, admirari à magnanimo procul absunt. Admiratio enim est iudicii defectus, quo fit, ut res, quas admiramur, magni faciamus. Magnanimus autem nihil, exceptâ virtute, magnum judicat, quia hujus adminiculo res magnas efficit, & quidvis consequi se posse non diffidit. In victu & amictu neque querulus neque importunus existit, ne videatur ea, quæ à fortunâ dependent, magnifica

gnificare. Tardo & gravi gaudet incessu, cum velox sit nota levitatis. Vox non est stentorea, sed gravis & submissa. Oratio non est præceps, perturbata & interrupta, sed constans, sedata & æquabilis, animum tranquillum, sedatum & constantem indicans.

13. §. Extrema in præceptis adponimus duo, Pusillanimitatem in defectu, atque Inflationem in excessu. Nota, hæc quidem esse vitiosa, quatenus à mediocritate declinant, non tamen conjuncta cum aliquâ malitiâ. Non enim homini dedecus aut ignominiam conciliant, ut ob hæc malus audiat, nomenque boni viri amittat, quia taliter peccans sibi solum, non aliis propriè nocet.

14. §. Pusillanimitas (*aliàs animi abjectio & demissio*) tale est vitium, quo quis se iis, quibus dignus est honoribus, indignum judicat. Pusillanimis enim quamvis à naturâ habet adjumenta rerum illustrium gerendarum, tamen Reip. gubernationem non suscipit, sed cunctatur, tandemque, accedente ignaviâ, de magnis desperat. Peccat quatuor modis: 1. Erga semetipsum & virtutem quodammodo est injustus, cum dignitati suæ convenientia non appetat. 2. Malam suspicionem de semetipso aliis excitat, quasi sibi conscius sit alicujus delicti. 3. Delinquit, dum non agnoscit bona à Deo accepta, ut illis Ecclesiæ & Reipublicæ profit. 4. Defraudat se plurimis bonis, quas consequeretur, si rebus agendis studeret.

15. §. Extremum in excessu Inflatio (*aliàs superbia, fastus, arrogantia, animi elatio*) indigitatur. Tale est vitium, quo quis se majoribus, quàm dignus est honoribus, dignum judicat. Originem ducit ex sui ipsius amore, quo quis plus, quàm meretur, sibi tribuit. Hujus farinae homo peccat in semetipsum, dum plus sibi tribuit, aut tribui vult, quàm par est: in alios, quos despiciatui habet. Deinde stultitiæ arguitur, quia suscipit res suis viribus majores, quas post efficere nequit.

16. §. Tandem sub finem observandum, quòd Pusillanimitas medio magis, quàm iuperbia, contrarietur. Primò quia Pusillanimes sunt frequentiores, quàm arrogantes, quòd major hominum in vitâ civili pars prematur paupertate, ob quam non
audent

audent affectare honores. Itaque neglectis his circa vitæ necessaria comparanda sunt occupati. Deinde quia animum à rebus gerendis arceat, nec ad gloriam, quâ post virtutem inter bona civilia nullum majus est, ascendere permittit. Contrà, qui honoris cupiditate tangitur, ad res arduas, quibus nomen sibi comparare potest, administrandas facillè adducitur.

QUÆSTIONES.]

Questio Prima,

Num Magnanimitas sit Virtus?

Affirmamus ob sequentes rationes: 1. Ubi sunt diversa objecta, etiam diversæ species. Hic sunt &c: E. Magnanimitas enim ab aliis virtutibus differt objectis, v3 honoribus, quos, exceptâ Modestiâ, cum nullâ alia habet communes. 2. Quia inter duo extrema obtinet medium, quod solius est virtutis. Minor patet ex explicationibus. 3. Quia est habitus electivus in mediocritate quo ad nos constitutus &c: Cui autem competit definitio, etiam definitum competere necessum est. 4. Quicquid hominem in morum actione reddit perfectum, est virtus. Magnanimitas &c: E. 5. Tandem quia huic competunt omnia virtutis requisita, nempe recta ratio, iudicium prudentis, mediocritas, honestas, honores maximi, tanquam proprium objectum.

Questio Secunda.

An Magnanimus sit vir optimus?

Affirmativam iterum tuemur. Rationes sequuntur: 1. Quia magnanimus maximis præmiis dignus est. Omnis autem, qui melioribus dignus, & melior reliquis sit necesse est, & qui dignus optimis, & optimus existat, oportet. 2. Qui in unâ quaque virtute agit id, quod maximè excellit, iste est optimus. Magnanimus, ut explicationes demonstrant, agit id. E. 3. Quia virtutis causâ magnas suscipit actiones, neque aliquid, quod cum turpitudine sit conjunctum, committit. 4. Quia ambit honorem, tanquam rem jure debitam ob virtutis, quâ præditus est, excellentiam. Ergo est optimus. Aliàs enim ridiculus esset, imò ineptè faceret, eò quòd maximos affectaret honores, cum honor tantum debeatur virtuti,

virtuti, cuius est proprium præmium. Hinc rectè concludimus
Magnanimum esse virum optimum.

Questio Tertia.

An Magnanimus injuriam recordari debeat?

Negativa, cui favemus, sequentibus inhititur fundamentis:

1. Quia recordari atque ulcisci injuriam cum officio magnanimi pugnat. Hic enim in utrâque fortunâ immoti & prudentis est animi. Talis autem non modò non infert, sed nec quidem refert injuriam, quia hæc in sapiente non invenit locum.
2. Quia privato odio ulcisci injuriam est animi imbecillis, & temperamenti foeminei. Vindictâ enim nemo magis gaudet, quàm foemina.
3. Quia virum magnanimum decet esse fortem & placidum, qui in perferendis injuriis affectus sciat cohibere. Nihil enim secundum Ciceronem laudabilius, nihil magno & præclaro viro dignius est placabilitate atque clementia.
4. Quia vindicta Deo, cuius est ultio, & qui retribuit, committi debet.

Questio Quarta.

Num Magnanimus majorem rationem vitæ, quàm honoris & famæ, habere debeat?

1. §. Distinguimus inter verum & falsum honorem, nec non inter veram & falsam infamiam. Major veri honoris conservandi & huic oppositæ infamiæ veræ fugiendæ ratio habenda, quàm vitæ. Ideoque magnanimo, cum sciat, verum honorem à veræ virtutis meritis originem trahere, veramque infamiam à malefactis & flagitiis dependere, veri honoris conservandi, veræque infamiæ declinandæ gratiâ, moriendum potius, quàm vivendum, ubi hæc duo in discrimen veniant, & alterutrum necessariò sit eligendum.

2. §. Quoad falsum honorem, falsamque infamiam, quæ non à rebus, sed ab umbratili hominum opinione proficiscitur, hujus minor, quàm vitæ est habenda ratio. Itaque magnanimus hic mortem præ vitâ non eligit, quia mens recti conscia famæ mendacia ridet. Fama enim mala virum bonum malum non facit,

B

non

non secus, ac bona fama virum malum non facit bonum, si talis antea non fuerit.

Questio Quinta.

An quis honoris sui tuendi gratiâ injuriantem licitè vulnerare vel planè occidere possit?

Negamus. Honoris defensio tantùm est permessa, & quidem non omnis, sed moderata, non autem vindictio. Igitur qui injuriantem vulnerat, aut occidit, suum honorem non defendit, sed propriam vindictam exercet.

Questio Sexta.

An aliquis magis sollicitus esse de tribuendo, quàm recipiendo, honore?

1. §. Prius esse amplectendum sequentes asserunt rationes: 1. quia melius est honorare, quàm honorari, non tantùm, quia actio præstat passione, & datio melior est acceptio; sed etiam quia debiti honoris collatio absque vicio à viro bono prætermitti non potest. Is autem, qui debito defraudatur honore, extra omnem culpam est. Admittit honorem, ubi defertur, non tamen eum arroganter & sollicitè quærit.

2. §. Quia ambitiosi malunt honorari, quàm honorare. Igitur verum veræ virtutis studiosum magis oportet esse vigilantem de tribuendo aliis, quàm recipiendo. 3. Quia honor magis est honorantis & ab ejusdem judicio, affectu & præelectione dependet. 3. Quia vir bonus, dum alteri debitum attribuit honorem, officio suo probè fungitur, quamvis ipse nullum recipiat.

Membri Secundi

Præcepta.

1. Modestia est virtus moralis, quæ servat mediocritatem circa dignitates minores.

2. Ejus extrema sunt Ambitio & honorum contemptus.

3. Ambi-

3. Ambitio est vitium morale, quod in excessu peccat circa dignitates minores.

4. Honorum contemptus est vitium morale, quod in defectu peccat circa dignitates minores.

Explicationes.

1. §. Sequitur ea virtus, quæ circa mediocres occupata est honores, diciturque Modestia. Synonyma plurima apud diversos autores occurrunt. Appellatur studium honoris, moderatum, honoris studium, moderata honoris appetitio, ambitio, Φιλοτιμία, ἐν Φιλοτιμία.

2. §. Sumitur generalissimè pro omnium virtutum moderato usu. 2. Pro bonâ dispositione à Stoicis. 3. Pro Temperantia. 4. Pro verecundiâ & pudore, qui conspicitur circa gestus corporis & mores externos in loquendo, ridendo, stando, incedendo, gaudendo. 5. *Specialiter pro virtute, quæ appetitum aut fugam honorum mediocrium moderatur.*

3. §. Objectum sunt honores, non omnes, sed mediocres. Virtutis autem alicujus esse circa mediocres honores versari patet: 1. quia in modicis honoribus expetendis aspernandisq; dantur vitia. Ergò etiam virtus 2. Quia in modicis honoribus locum habet laus & vituperium. Nam qui parvos moderatè expetit aut respuit, laudatur, & qui immoderatè, vituperatur. Ubi autem locum habet laus & vituperium, ibi & virtus. 3. Quia eadem est honorum, quæ pecuniarum, ratio, cum utrumque existat Fortunæ bonum. Sed in pecuniâ tractandâ alia virtus circa mediocres, alia circa magnos sumtus est occupata. Ergò etiam in honorum appetitû alia virtus circa magna, alia circa parvos versatur honores.

4. §. Actus modesti, ex quibus ejus officium discimus, sunt quatuor: 1. Legitima honorum mediocrium acquisitio. Ubi tres circumstantiæ veniunt attendendæ: (1) est rerum & factorum, ex quibus honores oriuntur: utpote bene administrata Respublica, honesta militia, virtus, studia bonarum artium, aliæque actiones, quæ laudem & honorem merentur. (2) Circumstantia explicat modum. Expetendi sunt honores non vi, dolo, aut fraude, non metu & crudelitate, non largitionibus & corruptelis, non calum-

niis, sed legitimis mediis: 3. Circumstantia: est Quantitatis. Cavendum, ne honores affectemus majores, quàm virtus & facta exigunt.

5. §. Secundus modesti actus est acquiescentia in debitis honoribus. Modestus altioribus rebus non tendit, nec inani curiositate: aut vanâ persuasione sapientiæ & prudentiæ alienis se immiscet negotiis, vel supra suas vires se effert, sed intra vocationis suæ terminos se continens oblatis honoribus acquiescit.

6. §. Tertius actus est conservatio ac defensio mediocrium honorum. Modestus, quia rationem bonæ famæ & existimationis habet, honorem sibi delatum legitimis rationibus contra Sy-cophantarum calumnias tuetur ac conservat.

7. §. Modestiæ est cognata Humilitas Christianorum, quâ quis propria modestè extenuat, & submissè se gerit, ac interdum aliquid de suo jure remittit in Dei gloriam & Ecclesiæ commodum.

8. §. Circa extrema notandum, quòd non nunquam in bonam partem accipiantur pro ipsa virtute. Nam *Φιλοψυχία* seu ambitio, aliquando denotat moderatam honorum expetitionem, & ita ponitur pro modestia. Unde *Φιλόμα* idem est, quod *Φιλόκαλα*, honoris studiosus. Pari modo & *ἀφιλοψυχία* interdum sumitur pro moderato honorum contemptu, & ita stat pro modestiâ. Hinc *ἀφιλόμα* dicitur is, qui non est ambitiosus, sed moderatus in expetendis honoribus.

QUÆSTIONES.

Quæstio Prima.

An honor potius negligi, quàm defendi debeat?

1. §. Affirmamus posterius. Nam primò honor est virtutis præmium. Ergò meritò magnificandus, & contra calumnias, quantum licitis mediis fieri potest, acerrimè defendendus. Si virtus magnificanda, quæ felicitatis viam monstrat, etiam honor, qui propter virtutem alicui tribuitur, magnificandus. Ergò legitimo modo honor defendendus est.

2. §. Deinde quia crudelis æstimatur erga semetipsum, qui famam suam negligit. Ergò etiam ita habendus, qui honorem suum adipe-

adspernatur. Nam honor est bonæ famæ causa. Tertiò quia honor comparatur cum vitâ juxta tritam Juris consultorum regulam: *Vita & fama pari passu ambulant.*

3. §. Tandem quia infamia unicuique; quantum fieri potest, est fugienda. Hinc optimè adsimilatur morti. Ut enim is, qui diem suum obit, in conspectu hominum esse desinit: Ita qui infamiâ laborat, in publicum prodire non audet. Ergò vi contrariorum honor necessariò venit defendendus.

4. §. Prorsus verò aliud est, ubi potentiores contra quos nulla defensio valet, virum bonum præmiis virtutum spoliant. Nihilominus tamen honor splendet, suoq; decore semetipsum sustentat, cum conscientia bona virtuti satis amplum existat theatrum.

Questio Secunda.

Num honor sit individuus virtutis comes?

1. §. Affirmamus certis adhibitis limitationibus. Honor viro bono ex merito semper debetur, si non *de facto* tamen *de jure*, quia virtus sæpissimè externo paupertatis velo, non secus ac sol obducitur nubibus, occuliatur, ut ab aliis videri nequeat.

2. §. Vir bonus externo honoris, ut ex ultimo præcedentis paragrapho elucet, signo potest privari, ne utiquam honoris, ex quibus vir bonus judicatur, meritis. Nam in semetipso virtutes, quibus prudentes ad illum amandum alliciuntur, possidet. Hinc viri boni dicitur Bonum, quia ejus causam in se habet.

3. §. Honor est ejusmodi virtutis præmium, quod tantùm à viro bono, tanquam legitimo giudice tribuitur. Igitur quamvis plurimi præconceptis opinionibus & malis affectibus impediti honorandos non honorant, tamen honor inseparabiliter virtutem sequitur respectu rectè sentientium.

4. §. Honor sequitur virtutem, sed non eodem modo. Quorundam virtus sub ipsis initiis habetur in honore: aliorum non suscipitur nisi aucta & perfecta: denique videas aliquos non prius honoratos, quam esse desierint. Tunc enim homines, qui, ut Venustinus eleganter ait, *virtutem incolumem oderunt, sublatam ex oculis querunt.*

Questio Tertia.

Num honores emere liceat?

1. §. Simpliciter hoc negandum, quia turpissimum est viro probò

probo honores non virtute mereri. *Virtute ambire decet*, inquit Comicus, *non favoribus*. Perniciosum est Reipublicæ honores habere venales. Hoc enim ansam præbet ambitiosis, ut per largitiones ad Magistratus ascendere laborent: honoribus obtentis quaesitum faciant ex suo Magistratu, ut id, quod in largitiones insumserunt, restituatur. Quales nundinae hoc efficiunt, ut majore in pretio sint divitiæ, quam honores, & tota civitas huic studio supra modum incumbat. Id ubi fit, ibi pessimum est Respublica ob fundamentum, nimirum justitiam, quæ hinc exulat.

2. §. Ita erroris accusantur distinguentes inter officium & officij redditus. Non prius, sed posterius posse emi asserunt. Certè utrumque nefas est emere, quia nisi quis legitimè fuerit vocatus in officium, temerario ausu semetipsum intrudere haud debet. Redditus autem ab ipso officio nullo modo separari possunt.

Questio Quarta.

An ad verum honorem sufficiat unius hominis testimonium?

1. §. Affirmatur, si vir probus honorandum rectè norit. Nam ejusmodi est judicium rectè conformatum, mensq; rectè disposita, juxta quam non nisi bene meritos honore afficere didicit. Deinde quia in uno illo prudenti viro, tanquam in speculo, omnes huic similes intuemur; una enim sententia omnium proborum.

2. §. Honoris verò illustrationem quod attinet seu confirmationem & auctoritatis incrementum, non unius, sed plurium calculis opus est. Hinc enim fama, quæ multorum constat testimoniis, habet locum.

Questio Quinta.

An virtute præditus semper honore dignus?

1. §. Sunt, qui existimant, virum bonum per aliorum contumelias atque obtrecciones honoribus suis posse spoliari, nec ereptum recuperare, nisi pari aut majori injuriâ rursus illatâ. Quo medio tantùm abest, ut honorem suum, quem nunquam amisit, defendat, ut potius magis eo se privet, seque eo dignum esse pronunciet. Interim hoc in casu viro virtuoso est laborandum, ut se injustè à malis læsum justè vindicatum esse adstantes intelligant.

2. §. Quæsitum quadruplex affirmat ratio: 1. quia in virtuoso manet virtus, ejusque actio. Ergò & honor. Nam positâ causâ merito-

meritoriâ, v3. virtute, sequitur effectus, h. e. honor. 2. quia calumniis virtus non eripitur. Ergo neque honor. 3. quia nulla turpitudine ex verbis ignominiosis descendit. Quamvis virtuosus præter meritum ab alio aliquâ injuriâ afficitur, non tamen redditur honore indignus, sed majori honore dignus: Imprimis, ubi calumnias patienti fert animo. 4. quia solum vitium morale hominem honore privat, vir autem probus quia vitiis destitutus est, nullo modo honore fit indignus, nisi prius desinat esse vir probus, & cupiat fieri malus.

Questio Sexta.

Utrum virtuosus ob parentum vel consanguineorum improbitatem indignus honore censeriqueat?

1. §. Negamus, nisi quis occasionem ad suorum improbitatem atque infamiam aliquo modo præbuerit. Interim honor viri probi ob suorum infamiam obscuratur. Rationes negandi sunt hæ: 1. quia nemo alterius odio prægravari debet. 2. quia filius non est subjiciendus paterno oneri. 3. quia nemo ob alterius, sed suas tantum actiones honore indignus censetur. 4. quia nemo tenetur reddere rationem eorum, quæ in suâ potestate non sunt.

Questio Septima.

Num homo pravus honore affici queat?

Negatur. Nam qui virtute, eruditione & bonis animi destituitur, nullo planè honore dignus judicatur, cum honor sit externa significatio, quæ ab honorante proficiscitur ob interna animi bona. Pravus virtute destituitur. Ergo etiam honore.

Membrum Tertium

Præcepta.

1. Mansuetudo est virtus moralis, quæ servat moderatam circa iram.
2. Ejus extrema sunt Iracundia & Lentitudo.
3. Iracundia est vitium morale, quod in excessu peccat circa iram.
4. Lentitudo est vitium morale, quod in defectu peccat circa iram.

Expli

Explicationes.

1. §. Commodè hæc virtus excipit virtutes circa opes atq; honores occupatas, cum nemo in communi vitâ divitias atque honores rectè possit tractare, nisi internis affectibus modum præscribat, & sit iræ sedatæ & moderatæ.

2. §. Mansuetudo dicitur, quasi manu suetudo, id est manu facta assuetudo. Nam mansuetum dictum fuit, quasi manu assuetum, quòd omnia, quæ sunt naturâ fera, manum permulsione mitescant.

3. §. Accipitur tripliciter: 1. Generaliter pro cicuri & placido, quod à fero discernitur, eique opponitur. 2. pro lenitudine, quæ est Mansuetudinis extremum. 3. pro virtute morali inter Iracundiam & Lenitudinem medium servante.

4. §. Ejus synonyma sunt, placabilitas, placiditas, facilitas, lenitas, humanitas & clementia. Notandum, Mansuetudinem & Clementiam differe, ut latius & angustius. Latior est Mansuetudo, quæ in privatis hominibus lenitas & placabilitas, in principibus clementia dicitur.

5. §. Objectum est geminum, *Internum atq; externum*. Internum ira, affectus vehementissimus, rationem subito perturbans. Quam Mansuetudo debet moderari, ne animum hominis abripiat, modumq; excedat. Externum sunt injuriæ, damna, affectiones, contumeliæ & omnia illa, quæ iram atque indignationem homini excitare possunt. Cum primis ad iram non commovet contemptus, ex quo ira resultat.

6. §. Circa modum tractandi legitimè objectum duo sunt observanda: 1. Causæ, ob quas irascendum: 2. Circumstantiæ personarum, modi & temporis. Irascendum est non ob lanam caprinam, sed legitimas, justas & graves causas, quales sunt, quæ pertinent ad defensionem cultus divini, patriæ, conjugum, liberorum, legum, libertatis, famæ, existimationis & similium. Huc quadrant exempla Mosis Hebræo contra Ægyptium auxilium ferentis, & Eliæ Baaliticis indignantis.

7. §. Quo ad personas non cuivis est irascendum, non superiori & bene de nobis meritis, non iis, qui invitè & per imprudentiam labuntur, h. e. absq; malitioso proposito damni alicujus auctores evadunt, nosve offendunt: non delictum agnoscentibus, veniamque deprecantibus: non scurris aliisve in bonos conviciis debacchantibus

tibus, sed unicè improbis ac sceleratis, quos petulantia ac scelerum
suorum nec pudet, nec poenitet.

8. §. Circa modum quinq; sunt tenenda: 1. Cavendum, ne pri-
mus iræ impetus nos abripiat, ut agamus, cujus post nos poenitere
queat. 2. Videndum, ne vindicandi cupiditate victi aliquid com-
mittamus, quod cum honestate & rectâ ratione pugnet, nobisque
periculum adferre queat. 3. Attendendum, ne simus nimum perti-
naces in placando, sed potius faciliores ad ignoscendum, quàm ad
vindicandum, considerantes miseram humanæ fragilitatis, multis
lapsibus obnoxia, conditionem. 4. Cogitandum, Deum quotidie
nobis graviora condonare, atq; hinc nostrarum esse partium, ut
vicissim alijs leviter peccantibus ignoscamus. 5. Sedulo studendum
ne ira culpam superet, sed sit proportio inter utrumq;. Nam qui gra-
vius sese ulciscitur, quàm debet, causam suam reddit deteriore.

9. §. Circa tertiam circumstantiam quaeritur, quando & quam-
diu irascendum. Quoad prius non est irascendum in puniendo,
quia iratus ad poenam accedens nunquam mediocritatem tenebit,
quæ est inter parum & nimum: non in feriis consultationibus,
quia ira est inimica consilio: non tempore letitiæ, quia ibi frons
nubibus tristitiæ liberanda: non nimis tardè in gravioribus, ne ad
illa connivere, vel ea planè dissimulare videamur: non nimis citò
in levioribus, & non satis cognitis, præsertim antequam altera
pars audiat.

10. §. Iram non diu esse alendam, sed, tanquam infelicem factum
in primâ conceptione suffocandum, præcepta salvatoris Lucæ
17. v. 4. & Apostoli ad Eph. 4 v. 26. docent. Ratio, quia ira diutius
retenta magis crescit, animumq; excruciat, ita ut tandem in odium
degeneret.

11. §. Tandem ad excessum & defectum. Iracundia partibus suis
absoluta intolerabile est vitium. Hinc sæpe tales, vel extinguuntur,
vel in gravissimos ruunt morbos. Est ejusmodi vitium, quo vehe-
menter irascimur iis, quibus non oportet. Notandum, differre iram
atq; iracundiam. Ira est motus: iracundia ad iram proclivitas. Ira-
tus, qui actu irascitur. Iracundus, qui facilè ad iram impellitur.

12. §. Species Iracundiæ sunt Excandescencia, Amarulentia,
atq; animi asperitas. Excandescencia est vitium, quo subitò & ob
levissimam causam vehementius irascimur, quàm oportet. Pro-

C

prium

primum excandescendum est, citò irasci, sed facile & statim iracundiam deponere. Hoc si non fieret, evaderent crudeles & feroces.

13. §. Amarulentia est vitium, quo tardius quidem irascimur, iram verò conceptam tam diu occultè fovemus, donec vel vindicta secuta fuerit, vel temporis diurnitate cocta. Audit quibusdam iram inveterata. Hoc vitio laborantes existunt morosi, difficiles & molestissimi, cum quibus versantur.

14. §. Deniq: animi asperitas (*aliàs difficultas dicitur, ferocitas crudelitas*) est ira gravis, pertinax atque aperta, quæ absq; vindictâ placari nequit. Hoc vitio laborantes existunt feroces & crudeles, erga eos, à quibus offenduntur. Hæc omnium est pessima.

QUÆSTIONES.

Quæstio Prima.

An omnis ira sit reprehendenda?

1. §. Negatur: 1. quia ira attribuitur Deo, qui peccatis nostris graviter irasci dicitur. Si autem ira in se esset culpabilis, Deo non tribueretur, cum in ipsum nec vitium, nec vitio quid analogū cadere queat. 2. quia ira est naturale quidpiam, adeoq; non vitiosum. 3. quia ira est fortitudinis quasi vis, vires ad propulsanda mala suggerens, animosq; ad obeunda munia gravissima, & res magnas suscipiendas instigans. Hinc in sacris legimus, viros fortissimos extitisse iratos. 4. quia ira ab omni statu seu Ecclesiastico, seu Politico, seu Oeconomico maximè requiritur. Unde exemplo Eli peccatam incurrit gravissimam, qui justas ob causas non irascuntur. 5. quia per se honestum & laudabile est irasci, quas ob causas decet, ut è contrario turpe est non irasci, quando, quibus, quomodo, quamdiu & quas ob causas debet.

Quæstio Secunda.

Utrum in conviviiis sit irascendum?

Nullò modo. Liquet hoc ex conviviorum fine. Convivia enim non solum ad alendum, sed ad animum reficiendum potissimum spectant, ut societas civilis feliciter exerceatur. Hinc olim Cretenses in publicis locis epulabantur, ut mutuam benevolentiam palam testarentur.

Quæstio Tertia.

Utrum omnibus rebus ob damnum illatum sit irascendum?

Nno

Non paucos sapissimè invenias, qui inanimatis & brutis, animo injuriandi destituti, irascuntur, ita ut ad iram concitati ea ad poenam trahant, proorsusque interficiant. Verùm ubi nulla ratio, ibi neque jus, neque injuria, neque delictum. Quid? quòd his actionibus tantùm risum sapientioribus moveant. Deridetur Xerxes, quòd mare flagellari jussit: Pheron, rex Ægypti, quòd sagittam in medias fluminis voragines contorserit.

Questio Quarta.

An vindicta injuriarum sit licita?

Distinguiamus inter vindictam publicam & privatam: illa concedenda; hæc repudianda. Sub publicâ vindictâ comprehenditur omnis moderata castigatio, punitio & vindicatio. Hujus loci est vindicta Magistratus in subditos, minorum in servos, parentum in liberos, omniumque superiorum in inferiores.

Questio Quinta.

Num delictum excusandum, quòd ex iracundiâ fuit commissum?

1. §. Negamus. Nam si hæc iracundia in delictis excusanda, rarò delinquentes forent puniendi, cum plurima homicidia atque alia delicta frequenter hæc viâ commissa & audiamus & legamus. Interest Reipub: omni curâ providere, ne maleficia maneat impunita. Vigor publicæ disciplinæ suadet, poenas à maleficis sumendas.

2. §. Nihilominus est videndum, num hæc iracundia ex justo dolore, an verò ex levissimâ aliquâ causâ, vel naturæ vitio descendat. Priori incitatus mitiori poenâ plectendus, quia difficile est, justum animi dolorem temperare: posterior ordinariâ poenâ dignus censetur, quia ejusmodi homo semetipsum sponte furorâ tradit, dum affectibus, quos moderari & potest & debet, frenum laxat, & dominium contra rectæ rationis judicium relinquit.

Questio Sexta.

Utrum facilius sit iram, quàm voluptatem, cohibere?

1. §. Ira pessimus hostis, voluptas blandus inimicus, uterque animam

animam rationalem hostiliter impugnat. Ira instar savientis bestiae omnes rectae rationis habenas excutit: voluptas hominibus suavissimè abblanditur. Ut ut sit, facilius tamen iram, quàm voluptatem esse coercendam, sequentia stabiliunt.

2. §. Vitium innatum cohibetur difficilius non innato. Nam quò quid diutius ad hæsit, ut est omne naturale, non tam facile evelli potest. Ita sese habet voluptas, quæ cum matris lacte hauritur. Ergò difficilius cohibetur.

3. §. Omne vitium, quod altero magis molestum, facilius corrigitur, quia homo, duce naturâ, molesta adversatur, iisque majoribus viribus, quàm rebus jucundis resistit. Ira est homini magis molesta. Hæc enim ubi in corpore humano concitat sanguinem, & spiritus acriter commovet, homini molestiam exhibet: contra voluptas jucundis suis titillationibus suaviter afficit, illumque instar Sirenum suis incantamentis allicit.

Questio Septima.

An Iracundia sit deterior, quàm Lentitudo?

Utrumque malum est. Indulgentia blanda, & implacabilis severitas: illa laxat habenas, hæc nimium adstringit. Iracundia tamen deterior magis lentitudini adversatur, quòd circa hanc homines crebrius delinquant. Deinde quia iracundia minus est apta ad conservandam inter homines civiles societatem, cum tamen homo ad conversationem natus virtuti studere ^{debeat} oporteat, ut civilem societatem atque amicitiam conservet. Iracundi enim ob nullius ponderis causam vitæ suæ nocent, amicitiam, concordiam & societatem lædunt. Qui autem sunt hujus farinae, hos quilibet averfatur cane pejus & angue. Lenes verò & placidi à quovis libenter excipiuntur. Hinc sequitur, iracundiam lenitudine esse deteriores.

F I N I S.

05 A 2394

ULB Halle

3

003 784 55X

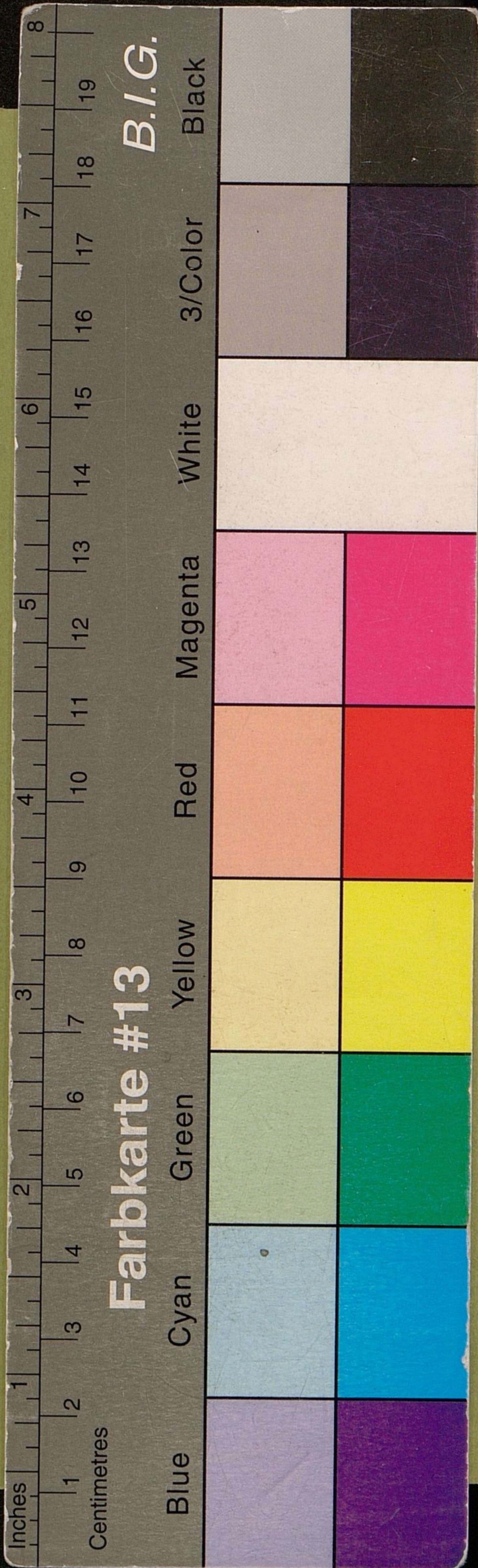

WD 07

24

Ex Practicâ Philosophiâ
de
Magnanimitate, Modestiâ
& Mansuetudine,
Duce Deo & Preside
M. MICHAELE WENDELERO,
Facult. Philos. Adjuncto,
Johannes Cadener Pirnensis
publicè disputabit
ad diem 12. Januarij horis matutinis
in Auditorio minori.

WITTEBERGÆ,
Typis Johannis Röhneri Acad. Typogr.
Anno M DC XXXIX.